

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER TEŞKİLATINDA VETO

Yazan: Müzehher Çubukgil
Devletler Umumî Hukuku Asistanı

Devletlerarası teşkilâtlar kurulurken hal edilmesi icap eden mühim meselelerden biri de oy meselesidir. Bu nevi teşkilâtlar vazifelerini görebilmek için devletlerarası nizam hakkında bazı kararlar almak mecburiyetindedirler. Bu kararlar nasıl alınacak? Karar, iştirak etmeyenlere de tatbik edilecekmi? İttifak usulü kabul edilince karara varmak bir hayli güçleşiyor. Diğer taraftan devletler iştirak etmedikleri bir kararın kendilerine tatbikini kabule taraftar olmuyorlar.

Milletler Cemiyetinin teşkiline kadar bütün konferans ve kongrelerde her devlete şamil müsterek kararların devletlerin ittifakı ile alınması devletlerin bağımsızlık ve eşitlik haklarının tabii icabı sayılıyordu. Fakat bu şekilde devletler topluluğu hayatının düzenlenmesinin de mümkün olmadığı günden güne herkez tarafından anlaşılmakta idi. Bu sebeple prensipten fedakârlık etmek lüzumu hissedildi.

Milletler Cemiyeti misakında ittifak esası kabul edilmişti. Misakta aksine sarîh hüküm olmadıkça, Asambelenin ve Konseyin kararlarının ittifakla alınacağı ilân ediliyor ve ancak usul meselelerinde çokluğun kâfi geleceği bildiriliyordu. Milletler Cemiyetinde aza olan devletlerin arasındaki bir ihtilâfın halli için Milletler Cemiyeti Konseyine başvurulduğu zaman anlaşmazlık halindeki devletlerin oyları hesaba katılmıyordu. Bu kaide bir dereceye kadar eski ittifak sistemini tadil ediyorsa da kat'i bir hal çaresi teşkil etmiyordu.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı kurulurken de oy meselesi bir hayli münakaşalara sebebiyet vermiş ve hâlâ da birçok tenkitlere uğramaktadır. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı antlaşmasında kabul edilen esasa göre her üye bir oya sahiptir. Üyeler arasında büyük küçük devlet farkı gözetilmemektedir. Devletlerin haklarında eşitlik prensibine riayet edilmiştir. İttifak prensibinden vaz geçilmiş ve kurulların her birinde ayrı ayrı oy usulleri tespit edilmiştir.

a) Genel Kurulda oy usulü: Antlaşmanın 18 inci maddesine göre Genel Kurulda oy usulü şöyledir:

1. Genel Kurulun her üyesi bir oya sahiptir.

2. Önemli meseleler Kurulda hazır bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çokluğu ile karara bağlanır. Önemli mesele olarak şunlar sayılmıştır:

Milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasına taalluk eden tavsiyeler.

Güvenlik Konseyinin daimi olmayan üyelerinin seçimi.

Sosyal ve Ekonomik konseyin üyelerinin seçimi.

Vesayet Konseyinin seçime tabi üyelerinin seçimi.

Teşkilâta yeni üye kabulü.

Üyelerin hak ve imtiyazlarının kaldırılması.

Üyelikten ihraç.

Vesayet rejiminin işlemesine müteallik meseleler.

Bütçe meseleleri.

3. Üçte iki çoklukla çözülecek yeni mesele nevilerinin tespiti de dahil olmak üzere başka meseleler hakkındaki kararlar hazır bulunan ve oy veren üyelerin çokluğu ile alınır.

19 uncu maddeye göre teşkilât masraflarından kendi hissesine düşen miktarın iki seneliğini veya daha fazlasını ödemeyen bir devlet Genel Kurulda oya iştirak edemeyecektir. Ancak bu gecikmenin üyenin iradesi dışında olan bir sebepten ileri geldiği anlaşılırsa oy vermesine müsaade olunur.

b) Güvenlik Konseyinde oy meselesi: Antlaşmanın 27 inci maddesi ile tanzim edilmiştir. Bu madde şöyledir:

"1. Güvenlik Konseyinin her üyesi bir oya sahiptir.

2. Güvenlik Konseyinin usul meselelerindeki kararları yedi üyenin müspet oyu ile alınır.

3. Güvenlik Konseyinin diğer bütün meselelerdeki kararları süreli üyelerin hepsinin oyları dahil olmak üzere yedi üyenin müspet oyu ile alınır. Şu kadar ki altıncı bölüm ile 52 inci maddenin 3 üncü fıkrası mefadi gereğince alınan kararlarda, bir uyumsuzlukta taraf olan oy vermekten imtina eder."

Altıncı bölüm milletlerarası anlaşmazlıkların barış yolu ile halline temas eden beş maddelik bir bölümdür. 52 inci maddenin 3 üncü fıkrası da bölge anlaşmalarına dahildir. Bu maddeye göre usul meseleleri ile oydan imtina edilmesi icab eden iki hal müstesna bütün diğer meselelerde Güvenlik Konseyinin karar alması için beş büyüklerin müspet oy vermesi lâzımdır. İşte birçok devletlerin itirazına sebebiyet verende bu husustur.

c) Diğer organlarda oy usulü: Ekonomik ve Sosyal Meclis ile Vesyet Meclisi kararları hazır bulunan ve oy veren üyelerin çokluğu ile alınır.

Anayasada değişiklik yapılması için bir Genel Konferans toplanması kararı Genel Kurulun üçte iki çokluğu ve Güvenlik Konseyinin herhangi bir üyesinin iştiraki ile alınır. Antlaşmada yapılan değişiklikler Genel Kurul üyelerinin üçte iki çokluğu ile kabul edilir ve Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin hepsi dahil olmak üzere teşkilât üyelerinin üçte ikisi tarafından tasdik edildiği zaman Birleşmiş Milletler üyeleri için yürürlüğe girer. (1).

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Milletler Cemiyetinden daha ileri giderek ittifak sistemini bırakmıştır. Fakat en mühim organı olan Güvenlik Konseyinde kabul edilmiş oy usulü ile beş büyüklere imtiyazlı bir vaziyet tanınmıştır. Milletler Cemiyetinde küçük büyük devlet farkı gözetilmeksizin bütün üye devletlerin böyle imtiyazlı bir durumları vardı. Birleşmiş Milletler Teşkilâtında ise bu hususta bir müsavatsızlık doğmuştur. Amelî neticeleri de büyük zorluklar çıkarmaktadır.

Güvenlik Konseyindeki oy usulünde büyük devletlere tanınmış olan imtiyazlı vaziyet, ortaya veto hakkını çıkarmaktadır. Eğer beş büyük devletten biri karara (antlaşmada belirtilmiş olan meselelere dair kararlara) iştirak etmeyecek olursa o devlet veto hakkını istimal etmiş olur, ve bu suretle karara varılamaz.

Antlaşmada veto tabirine raslamıyoruz. Veto, Güvenlik Konseyinde usul meseleleri dışında kalan hususlara dair kararlarda, süreli üyeler arasında ittifakın aranmasına izafe edilen bir terimdir. Süreli üyeler arasında ittifak elde edilmezse müspet oy vermiyen devlet o husustaki kararı vetolamış sayılır. Güvenlik Konseyinin tatbikatına göre eğer süreli üyelerden biri usule müteallik olmayan meselelerin birinde oy vermekten çekinirse bu bir veto sayılmayacaktır. Eğer usul dışında kalan meselelerde süreli olmayan beş üye menfi rey verirse bir karar alınamaz. Demekki bu beş devletin de müşterek bir veto hakları vardır. (2)

Veto hakkı Birleşmiş Milletler antlaşmasındaki halini nasıl buldu? Bunu 3 devreye ayırarak tetkik edebiliriz:

a) Oy usulünün Dumbarton Oaks'ta görüşülmesi: Birleşmiş Milletler antlaşmasının esasını teşkil eden 1944 Dumbarton Oaks konferansı teklifleri yapılırken Güvenlik Konseyindeki oy usulü üzerinde bir

(1) Z. M. Alsan, Devletler Hukuku Dersleri Sahife 448.

(2) Bernhard, G. Bechhoefer, The Department of State Bulletin, (4 Temmuz 1948) sah. 6.

hayli münakaşalar olmuştur. Hakim olan fikir şu idi: milletlerarası sulh bütün devletlerin müsavatı üzerine dayanabilir, Dumbarton Oaks tekliflerinde bu mevzu hususunda şöyle denmiştir: "Güvenlik Konseyinde ki oy meselesi... halâ tetkik edilmektedir". Demekki Dumbarton Oaks'ta bu mesele bir karara bağlanmamıştır.

Veto meselesini halletmek için Amerika Birleşik Devletleri 1944 senesi Ekim ve 1945 senesi Ocak aylarında bazı tekliflerde bulunmuştur ki sonradan bu teklifler Stalin ve Churchill tarafından Yalta'da kabul edilmiştir.

b) Oy usulünün Yalta'da görüşülmesi ve kabul edilen formül:

1945 senesinin Şubat ayında Stalin, Roosevelt ve Churchill Yaltada yaptıkları toplantıda Güvenlik Konseyindeki oy usulünü halletmişlerdir. Yalta formülü diye anılan bu usul bu gün Birleşmiş Milletler antlaşmasında aynen yer almıştır. Yalta formülü bir hal çaresi olarak Amerika Birleşik Devletleri tarafından ortaya atılmıştır. Sovyet Rusya önceleri bir süreli üyenin rey verme hakkını taraf olduğu bir ihtilâfa kadar genişletiyordu. Sonradan bu isteğinden vaz geçti.

c) San-Fransisko'da oy usulü ve veto: Güvenlik Konseyindeki oy usulü San Fransisko'da en ziyade münakaşayı mucip olmuş bir meseledir. Neticede kabul edilen usulle sulhün kurulması uğruna büyük devletlere çok geniş imtiyazlar sağlanmıştır. (3) Veto dolayısıyla Birleşmiş Milletler Teşkilâtının muvaffak olabilmesi için büyükler arasındaki anlaşma ve işbirliğinin harp zamanındaki gibi sulhte de devam etmesi şarttır. San Fransisko konferansında oy usulü formülü küçük devletlerce şiddetle tenkid edilmiştir. Bu tenkitler iki noktada toplanabilir:

Küçük devletler önce formülün müphem olduğunu iddia ettiler. Bundan dolayı büyük devletlerden bu formülü açıklamaları istendi. Buna cevaben Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet Rusya, Birleşik Krallık ve Çin 7 Haziran 1945 tarihli beyannameyi hazırladılar. Bu beyannamede aşağıdaki 10 husus vardır: (4)

"1. Yalta oy formülü, Güvenlik Konseyinin, Milletlerarası sulh ve güvenliğin devam ettirilmesi için haiz olduğu vazife ve mesuliyetleri iki gurupta toplamaktadır. 8 inci bölüme göre Konsey şu hususlarda karar alır: İhtilâfların halli ile ilgili tedbirlerin alınması, ihtilâflara yol açacak durumların düzeltilmesi, sulhü tehdit eden vaziyetlerin tâyini, bu vaziyetlerin izalesi. Bundan başka bu tedbirlerin alınmasını müstel-

(3) Goodrich and Hambro, Charter of the United Nations, S. 8.

(4) Goodrich and Hambro, adı geçen eser. S. 29.

zim olmayan kararlar da vermekle mükelleftir. Yalta formülüne göre bu ikinci gurup kararlar usul meselelerindeki oy usulü ile elde edilecektir. Birinci gurup kararlar ise hususi bir oy usulü ile - yedi nisabında büyüklerin ittifak şartı - elde edilecektir.

2. Yalta formülüne göre 6 cı bölümün c kısmındaki bütün meselelere dair kararlarda usule müteallik oy kullanılacaktır. Bunun manası şudur: Konsey üyelerinin herhangi 7 sinin oyu ile, usule müteallik kararlar kabul veya değiştirilebilir, başkan seçimindeki metod tayin edilir, devamlı surette faaliyette bulunabilmesini temin edecek yolda kendisini organize eder, mutad ve hususi toplantı yer ve zamanlarını seçer. Vazifelerinin ifası için icap eden organ ve müesseseler kurar, teşkilâtın bir üyesini eğer meselede menfaatları mevzubahis ise görüşmelere iştirake davet eder, herhangi bir ihtilâfta eğer bir devlet Konseyce taraf addedilirse o meselenin görüşülmesine davet edilir.

3. 8 ci bölümün, A kısmının 2 ci paragrafına göre Konseye getirilen bir uyumsuzluğun veya durumun görüşülmesine ve tetkik edilmesine Konseyin hiçbir azası tek başına mani olamaz. Aynı zamanda böyle uyumsuzlukta taraf olanların Konseyce dinlenmesine de mâni olunamaz. Bunun gibi süreli üyeler arasında ittifak istenmesi Konseyin herhangi bir üyesini Teşkilâtın üyelerine milletlerarası uyumsuzlukların sulh yolu ile çözümlenmesini gözönünde tutan Antlaşmanın yüklediği umumi vecibeleri hatırlatmaktan men edemez.

4. Güvenlik Konseyinin karar ve hareketlerinin mühim siyasi neticeleri olabilir ve hatta sonunda Konseyin kendi mesuliyeti altında 8 ci bölümün b kısmındaki zecri tedbirleri almak sonucunu dahi verebilir. Bu sonucu verecek olan vakıalar zinciri Konseyin tahkikata karar verdiği zaman veya devletlere ihtilâfları hal etmek zamanının geldiğini bildirmeyi tayin ettiği veya taraflara tavsiyelerde bulunduğu zaman başlar. Bu gibi karar ve hareketlerde süreli üyelerin ittifakı aranır. Şu şarttaki ihtilâfta taraf olanlar reyde müstenkif kalsınlar.

5. Konsey bir tahkikata karar verdiği zaman, bu tahkikatın - ki bu tahkikat raporların aranmasını, bir tahkikat komisyonunun teşkilini veya diğer buna benzer hareketleri istilzam edebilir - durumu fenalaştırıp fenalaştırmadığına bakmalıdır. Tahkikattan sonra, Konsey bu durumun, veya ihtilâfın devamının milletlerarası sulh ve emniyeti tehlikeye sokup sokmayacağını tayin etmelidir. Eğer tehlikeye sokacağı taayyün ederse Konsey daha ileri adımlar atmak mecburiyetindedir. Tavsiyelerde bulunmak kararı, bütün taraflar bunu talep etseler bile, veya bir ihtilâfta taraf olanlardan antlaşmaya göre haiz olduğu vecibeleri ifaya davet etmek kararı, harekete geçmek hususunda ilk adım olabilir.

6. Böyle kararların ve tedbirlerin alınmasında istenen oyların ehemmiyetini takdir edebilmek için Milletler Cemiyeti Konseyindeki kararlar için Milletler Cemiyeti misakinin talep ettiği usulle bir mukayese yapmak faydalı olur. Milletler Cemiyetinin esaslı kararları üyelerinin, süreli süresiz üye tefriki yapmaksızın, ittifakı ile alınabilir. Şukadarkî Misakin 15 ci maddesine göre ihtilâfta taraf olanlar oya iştirak etmez. 11 ci maddeye göre, ki Milletler Cemiyetine getirilen ihtilâfların çoğunda buna göre hareket edilir, ve tahkikat kararları buna göre alınır, ittifak kaidesi daima ihtilâfta taraf olanların oylarını da ihtiva eder şekilde tefsir edilmiştir.

7. Yalta oy formülü, Milletler Cemiyeti konseyindeki ittifak kaidesine karşı Güvenlik konseyinde oylarda hususî bir ekseriyet sistemi ortaya koymuştur. Bu sisteme göre Güvenlik konseyinin süreli olmıyan üyelerinin bir vetosu olmıyacak. Süreli üyeler için ise yeni bir vaziyet yoktur. Onlara Milletler Cemiyetindeki üyelere tanınmış olan hakkın aynı bahşedilmiştir. Güvenlik konseyinde 7 oy nisabının kabul edilmesi Milletler Cemiyetindeki ittifak kaidesine göre çok daha iyidir.

8. Şurasını da hatırlamalıdırki Yalta formülüne göre 5 Büyükler, süreli olmıyan diğer üyelere en az ikisinin de oya iştiraki olmadıkça bir karar alamazlar. Diğer bir tabiri süreli olmıyan üyelere 5 şî grup halinde bir vetoya sahiptirler. Süreli üyelerin, Konseyin faaliyetini sekteye uğratmak gayesi ile veto haklarını süreli olmıyan üyelere fazla kullanmak isteyecekleri iddia edilemez.

9. Süreli üyelerin mesuliyetleri nazara alınacak olursa, dünyanın şimdiki durumunda milletlerarası sulh ve emniyetin esasına ait mühim bir meselede, üzerlerine alacakları vecibe dolayısı ile iştirak etmedikleri bir kararın neticelerini yüklenmeleri beklenemez. Bundan dolayı esasa müteallik kararlarda tatbiki kabil olan yegâne metot şudur: süreli üyelerin ittifakı + iki süreli olmıyan üyenin müspet oyu.

10. Bütün bu sebepler dolayısı ile 4 Büyükler Yalta formülü üzerinde anlaşmaya vardılar ve bu sistemi San Fransisko konferansına sundular. Bu suretle kurulacak olan milletlerarası bir teşkilât vasıtası ile sulh sever milletler, milletlerarası sulhun ve güvenliğin devamı için müşterek mesuliyetleri yüklenebilirler."

Bu beyanat, yukarıda sayılan memleketlerin "Güvenlik konseyindeki kararlarda süreli üyelerin ittifakı meselesine karşı umumi vaziyetlerinin" ifadesi idi. (5). Amerika Birleşik Devletleri, 4 Büyüklerin beyanatının oy formülünü açıklıyacağına ve bu beyanatta yapılan açıklamaların neticesi olarak, filyatta Güvenlik konseyi faaliyete geçtikten sonra vetonun mühim bir problem teşkil etmeyeceğine inanıyordu. Fakat Sov-

yet Rusya, 4 Büyüklerin beyanatını, Güvenlik konseyinin tesirini ciddi surette azaltmak neticesini verir şekilde tefsir etmektedir.

Vetonun mevcudiyetine dair Yalta tekliflerine küçük devletler tarafından yapılan ikinci itiraz, Güvenlik konseyinin antlaşmanın 6 cı bölümüne (İhtilâfların sulh yolu ile halli) göre aldığı kararlarla alakalıdır. San Fransiskoda antlaşmanın 7 ci bölümü için vetonun zarurî olduğu küçük büyük bütün devletlerce kabul olunmuştur. San Fransisko Konferansına dair Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri bakanının Amerika Birleşik Devletleri Başkanına verdiği rapordan alınan aşağıdaki sözler Amerika Birleşik Devletlerinin olduğu kadar konferanstaki diğer devletlerin de görüşünü ifade eder, (5) "Bu harp tek başına bir milletin gayreti ile değil Birleşmiş Milletlerin müsterek gayretleri ve bilhassa Büyük Devletlerin teşkilatlanmış müsterek işbirliği ile kazanılmıştır. Bu birliğin verdiği derse göre Amerika Birleşik Devletleri ahali ve Hükümeti, millî emniyet konsepsyonunu değiştirmiştir. Şuna inanıyoruzki Amerika Birleşik Devletleri için - ve diğer büyük devletler için - güvenliklerine ait menfaatlarının başladığı veya bittiği coğrafi sahaları tayin eden hiçbir metot icad edilemez. Kısaca şunu da takdir ediyoruzki sulh dünya çapında bir problemdir ve sulhun devamı sadece büyük devletlerin birliğine dayanır."

San Fransisko konferansında devletlerin büyük bir kısmı, vetonun 6 cı bölüme şamil olmaması kanaatında idiler. Değişiklik teklifleri, veto hakkının kaldırılması hedefini gütmekten ziyade anlaşmazlıkların barış yolu ile hallini sağlamak için alınacak kararlarda tanınmamasına dairdi. Avusturalya, oy formülünde 6 cı bölümde vetoyu bertaraf edecek bir tadilat teklif etti. Büyük devletlerin muhalefetine rağmen Avusturalya teklifi, 10 müspet oy aldı: Avusturalya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Küba, İran, Meksika, Holanda, Yeni Zelanda ve Panama. Bu netice San Fransiskoda 6 cı bölümde vetoya karşı kuvvetli bir muhalefetin olduğunu gösterir.

Yukarıda bahsettiğimiz 4 Büyüklerin beyanatında şöyle deniyor, "5 süresiz üyenin grup halinde vetolarını kullanmaları mümkündür. Süreli üyelerin Güvenlik konseyinin faaliyetini sekteye uğratmak maksadı ile süresiz üyelerden daha ziyade vetolarını kullanacakları iddia edilemez." Böylece vetonun aeyrek ve neticeleri çok mühim olan meselelerde kullanılacağı zannedilmişti. Maalesef bu ümit doğru çıkmadı. Zecri tedbirler hakkında süreli üyelerin ittifakı şart olunca 5 Büyüklerden hiçbirinin

(5) Bernhard, G. Bechhoefer, Voting in The Security Council (The Department of State, Bulletin, 4 Temmuz, 1948, S. 6.)

kendisine konacak zecri tedbirlere muvafakat etmeyeceği tabii idi. Birçok küçük devletler ve kritikler bu hususun çok mühim olduğunu ve büyük devletlerin "kanun üstünde" olduğu manasının çıkarıldığını iddia etmişlerdir.

Avusturalya teklifi red edilince Yalta formülü oya kondu ve 30 müspet 2 menfi ve 15 istinkâf rey ile kabul edildi. Kolombiya ve Küba menfi rey vermişlerdi. Türkiye lehte rey vermişti. Bu suretle Yalta formülü Birleşmiş Milletler Antlaşmasına aynen girdi.

Bundan sonra veto meselesi ve Güvenlik Konseyindeki oy işi Birleşmiş Milletler Teşkilâtında sık sık bahis konusu olmaya başladı.

Genel Kurulun ilk toplantı devresinin ikinci kısmında ve ikinci toplantı devresinde Güvenlik Konseyindeki oy usulü bilhassa veto imtiyazı etraflı olarak tetkik olunmuştur.

Genel Kurulun ilk toplantı devresinin ikinci kısmında Avusturalya delegesi, Güvenlik Konseyindeki oy usulünün ve veto hakkının kullanılması hususunun ruznameye alınmasını teklif etti. Küba delegesi ise "veto imtiyazı"nı bertaraf etmek maksadı ile 27 ci maddeyi değiştirmek için, 109 cu maddeye göre Birleşmiş Milletlerin bütün azalarının umumi bir konferansa davet edilmesi teklifini yaptı. Sovyet delegesi ise bu tekliflerin Genel Kurul ruznamesine konmamasını ileri sürdü. Ona göre 5 Büyükler arasındaki ittifak Birleşmiş Milletlerin en esaslı temelidir ve bu mesele ne münakaşa edilmeli ve nede bir daha ele alınmalıdır.

Genel Kurul 31 Ekim 1946 tarihli 46 cı toplantısında Avusturalya ve Küba delegelerinin tekliflerinin beraberinde 1 ci komiteye hayale edilmesine karar verdi. Diğer bazı delegelerin bu hususta yaptıkları teklifler: Filipin delegesi, bütün esaslı meselelerde 5 Büyüklerin ittifakının yerine üçünün ittifakının kâfi gelmesini; Peru delegesi, Genel Kurulun, 5 Büyüklere veto haklarını daha mahdut olarak kullanmalar, ve "sulhun temini için San Fransisko antlaşmasındaki insan haklarının müdafaa ve korunmasına ve milletlerarası adalet ve ahlak telâkklilerine dayanan adli veya sulhperver hal çareleri temin etmeleri" tavsiyesinde bulunmasını; Arjantin delegesi, Genel Kurulun Güvenlik Konseyine usul meselelerinin iyi ve şumullü bir tarihinin yapılmasını ve böyle meselelerin numaralanmasını tavsiye etmesini teklif etmişlerdir.

Birinci Komite, 14-18 Kasım 1946 tarihlerinde yaptığı toplantılarda bu teklifleri müzakere etti. Bazı azalar 5 lerin ittifakı prensibini esassından red ettiler. Onlara göre küçük devletler vetoya, San Fransiskoda 5 Büyüklerin antlaşmayı kabul etmeleri için razı olmuşlardı. Veto bütün milletlerin müsavi oldukları prensibine tamamen zıddır. Veto büyükler arasında birliği temin edeceğine bozmaktadır. Çünkü kendisine

karşı bir tedbir alınmayacağını bilen herhangi bir devlet karşı fikri kabul etmemeye her zaman için mütemayil olur. Tecrübe göstermistirki veto hakkının sık sık istimali Güvenlik Konseyinin işini sekteye uğratmaktadır. Bundan dolayı anlaşma tadil edilmeli ve veto kaldırılmalıdır. Diğer bazı temsilciler veto hakkının Güvenlik Konseyinde kullanma tarzını tenkid ettiler. Fakat anlaşmayı değiştirmek için yapılacak herhangi bir teşebbüsü vaktisiz ve tedbirsiz saydılar. Temsilcilerden bazıları vetonun bir milli politika vasıtası yapıldığını ifade ettiler. Büyük devletler yaptıkları beyanata sadık kalmadılar. Komitede Çin, Fransız, İngiliz ve Amerika Birleşik Devletleri delegeleri, vetonun tahdidi ve tadili için 5 Büyüklerin aralarında anlaşmaları hususundaki ümitlerini ifade ettiler.

5 Büyükler arasındaki ittifak kaidesinin tatbikatında teklif edilen tadiller şunlardır:

1 — Güvenlik Konseyi daimi üyelerinden veto haklarını anlaşmanın 7 ci bölümündeki meselelerden gayri işlerde kullanmamaları talep edilmeli.

2 — Güvenlik Konseyinden, kendi usul kaidelerini tetkik etmesi istenmeli. Bilhassa Konsey veto hakkının istimal edilmeyeceği meselelerin mümkün olduğu kadar tam bir listesi üzerinde anlaşmalıdır.

3 — Daimi azalardan San Fransikoda rey usulü hakkında yaptıkları beyanı tekrar gözden geçirmelerinin talep edilmesi.

4 — Daimi azalardan birinin istinkâfı veya menfi bir reyi otomatik olarak vetoyu teşkil etmemeli. Bu şu 3 yoldan biri ile temin edilebilir:

a) Bir teklifi desteklemekten çekinen bir daimi azaya, rey alınmadan evvel bunu beyan etmek selâhiyeti verilmeli.

b) Daimi bir azanın menfi oyu veya istinkâfı, veto olduğunu sarıh olarak beyan ettikten sonra veto sayılmalıdır.

c) Bir daimi azanın menfi oyu, aksine bir beyanda bulunmadıkça bir veto sayılacak.

5 — Bir daimi üye vetosunu teşkilâtın menfatını gözönünde tutarak kullanılmalıdır.

6 — Bir ihtilâfta taraf olan devletler bu ihtilâf Güvenlik Konseyine götürülmeden müzakere ve diğer yollarla hal etmeleri hususunda teşvik edilmeli.

7 — Güvenlik Konseyi, 5 Büyüklerin sık sık vetolarını kullanmalarını bertaraf için mühim meselelerde uzlaşma yolları aramalıdır.

Sovyet temsilcisi ittifak kaidesinde yapılacak her hangi bir tadili red etti, ve yapılan bu tekliflerin antlaşmayı fesh etme teşebbüsleri olduğunu ortaya attı.

5 Büyüklere bu meseleyi görüşmek fırsatını vermek için birinci komite 18 Kasım 1946 da 23 cü toplantısında rey usulünün Güvenlik Konseyinde görüşülmesinin geri bırakılmasını kararlaştırdı. Fakat 5 Büyüklükler uzun görüşmelerden sonra bir anlaşmaya varamadılar. Bundan dolayı komite 1 Aralık 1946 da yaptığı 33 cü toplantısında veto meselesi üzerindeki tetkiklere yeniden başladı. Uzun münakaşalardan sonra yapılan teklifleri incelemek üzere 14 azadan müteşekkil bir talî komite kurulması kabul edildi. Talî komite teklifleri uzlaştırmaya muktedir olamayınca Birinci komite, Çin, Küba, Arjantin ve Avusturalya tekliflerini reye koymaya karar verdi. Neticede Avusturalya teklifi kabul edildi (2. ci pragrafi müstesna).

Genel Kurul 13 Aralık 1946 tarihli toplantısında Birinci komitenin kararını 6 menfi, ve 9 müstenkif reye karşı 36 reyle kabul etti. 5 Büyüklüklerden İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri lehte, Rusya alehte ve Çin ile Fransa müstenkif rey vermişlerdir. Karar şöyle idi.

"Genel Kurul,

Birleşmiş Milletler Antlaşması amaç ve prensiplerini gözönünde tutarak ve antlaşmanın 27 ci maddesinin tatbik ve tefsirinden doğan ayrılıkları nazarı itibare alarak;

Güvenlik Konseyinin süreli üyelerinden, birbirleri ile ve diğer Güvenlik Konseyi üyeleri ile olan münasebetlerinde veto hakkının Güvenlik Konseyinin sür'atle karara varmasına mani olacak şekilde kullanmamalarını temin maksadı ile bütün gayretleri sarf etmelerini talep eder;

27 ci maddeden doğan güçlükleri azaltmak ve Güvenlik Konseyinin vazifelerini sür'atle ve tesirli olarak ifa etmesini temin için Güvenlik Konseyince antlaşma ile kabili telif usul ve tatbikatın kabul edilmesini tavsiye eder;

Güvenlik Konseyine, bu usulleri tayin ederken Genel kurulan 1 ci toplantı devresinin 2 ci kısmında Birleşmiş Milletler üyelerince yapılan tavsiyeleri de nazarı itibare almasını tavsiye eder."

Genel Sekreter yukarki kararı 2 Ocak 1946 tarihinde Güvenlik Konseyine tevdi etti.

Genel Kurul ve Genel Kurulun muvakkat komitesi oy meselesine dair tetkik, tahkikat ve tavsiyeler hususunda mes'ul organlar halini almışlardır. Fakat bugüne kadar bu hususta kat'i bir neticeye varılamamıştır.

25 Haziran 1948 tarihine kadar Güvenlik Konseyinde veto 24 meselede kullanılmıştır (6). Bunlardan 22'sini Rusya, 1'ini Rusya ile Fransa, 1'ini de yalnız Fransa kullanmıştır. Karar süreli üyelere birinin menfi oyu münasebeti ile alınmazsa o menfi oy bir vetodur. İki devlet birden aynı meselede menfi oy verirse buna "çift veto" denir, ve yalnız bir veto sayılır. (6) Bu vetolardan 11'i bazı devletlerin Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye kabul edilmesini önlemek için kullanılmıştır. 9'u ihtilâfların sulh yolu ile çözülmesi ile alakalı kararlarda ve 4'ü (Fransanın vetosu bunlara dahil) VII'ci bölüme göre kullanılmıştır. Bu vetolarda güdülen gaye: Güvenlik Konseyinin imtiyazlarını muhafaza, peyk devletleri korumak, koloni meselelerinde tahkikatın önüne geçmek, ve bazı meselelerin usul meselesi olarak telâkki edilmesini önlemek (7).

Veto hakkının istimalinin ehemmiyeti adetlerinden ziyade kullanıldığı meselelerin mahiyetlerinden ileri gelir. Sovyet Rusya, üyeliğe kabul dolayısı ile kullandığı vetolarında antlaşmanın 4'cü maddesinde yer alan üyelik vasıflarının bu devletlerde eksikliğini iddiaya dahi lüzum görmiyerek muhalefetini sadece politik sahaya dayandırmıştır. İhtilâfların sulh yolu ile halledilmesi ile alakalı 3 vetoda (2'si İspanya meselesinde 1'i Suriye-Lübnan meselesinde) Rusya önce Güvenlik Konseyinin hareketini kabul etmiş fakat sonra daha ileri gidileceğini anlayınca vetosunu kullanmıştır. Gene sebep siyasidir. Görülüyorki en çok vetoya başvuran devlet Sovyet Rusyadır. Vetonun kendileri için muhasım ekseriyete karşı elzem bir korunma vasıtası olduğunu iddia etmektedirler. Süreli üyelerin tahmin edildiğinden çok anlaşmazlığa düşmeleri siyasî ihtilâfların mahsulüdür.

Vetonun bu suretle suistimallerinin antlaşmanın VII'ci bölümü ile alakası yoktur. Oy usulünde 27'ci madde usul ve esasa müteallik meseleler hakkında bir ayrılık yapmıştır. Fakat bu terimleri izah ve manalarını tayin etmemiştir. 4 Büyüklerin beyanatına göre antlaşmanın 28-32'ci maddelerine göre alınan kararlarda usul meselelerindeki oy usulü esastır. Aynı zamanda muayyen bir uyumsuzluğun veya durumun görüşülüp görüşülmiyeceği veya alâkadar taraflara dinlenme fırsatının verilip verilmiyeceği meseleleri esas olarak telâkki edilmeyecek.

27'ci maddenin tatbikatından ortaya çok müşkül tefsir meseleleri çıkmıştır. 4 Büyüklerin beyanatına göre bir meselenin usulemi yoksa esasamı müteallik olduğunun tayini esas meseledir. Bu usule ait oy sisteminin hudutlarını çok daraltmıştır.

(6) Bernhard, G. Bechoefer, adı geçen makale.

(7) Goodrich and Hambro, adı geçen eser, S. 224.

Güvenlik Konseyinin tatbikatında 28-32 ci maddelerden çıkan meseleler usul meselesi olarak telâkki edilmiştir. Bununla beraber tatbikat ve incelemeleri idare için tali organların kuruluşunda anlaşmazlık çıkmıştır. Güvenlik Konseyindeki müzakerelere iştirak üzere Birleşmiş Milletler Teşkilâtında aza olan veya olmayan devletlerin davet edilmesi hususundaki kararlarda büyük devletlerin ittifakı şart değildir. İlaveten Güvenlik Konseyi bir meselenin ruznamesine alınması ve harekete geçmek üzere elindeki meseleler listesinden bir hususun çıkarılmasını usul meselesi saymıştır. 34 cü maddeye tevfikan konseyin mesgul olduğu bir mesele için Genel Kuruldan bir tavsiye talep edilmesi Konseyce esas mesele addedilmiştir. Bir tahkikat komisyonunun kurulması meselesi usulemi yoksa esasını müteallik olduğu hususu biraz karışıktır. Çünkü 29 cu maddeye göre yardımcı bir organın kurulması usul işidir. 4 Büyüklerin beyanatına göre bir tahkikatı idare hususunda verilen karar esasa taalluk eder. Amerika Birleşik Devletlerinin 34 cü maddeye dayanarak Ukranyanın Yunanistan hakkında yaptığı şikâyet üzerine bir tahkikat komisyonunun kurulması teklifi esas mesele telâkki edilmiştir. Diğer taraftan Korfu Kanalı hadisesinde Konsey Avusturalyanın yaptığı teklifi kabul ederek hadiseyi tetkik ve rapor vermek üzere 3 kişilik bir tali komite kurulmasında bunun bir esas mesele olmadığını ileri sürdü. Şilinin, Çekoslovakya'daki hâdiseler hususunda yaptığı şikâyet üzerine konsey işi tetkik ederken delil toplamak ve rapor vermek üzere bir tali komitenin tayini hususunda yapılan teklif üzerine Sovyet temsilcisi bu teklifin esasa müteallik olduğu fikrini ortaya koydu ve Sovyetler Birliğinin menfi oyu ile bu komitenin teşkili teklifi akim kaldı.

Sürelî üyelere birinin büyüklerin ittifakı şart koşulan meselelerde karar alınırken bulunmaması bir veto sayılır mı? Tatbikatta Güvenlik Konseyi sürelî üyelere birinin yokluğunu bir Veto saymamıştır. (8)

Veto hakkının istimal edildiği halleri 2 kısımda inceleyeceğiz.

a) Hususi haller : (9)

Yukarıda da görüldüğü gibi Güvenlik Konseyinin kararlarının bazılarında veto hakkı kullanılmaktadır. Antlaşmanın 110 cu maddesinin (3) no. na göre, antlaşma, 5 Büyükler ve imzalayan devletlerin çoğunluğu tarafından tasdik edilirse mer'iyete girmiş olacak. Demek 5 Büyüklerden biri antlaşmayı tasdik etmezse mer'iyete giremez. Buna

(8) Goodrich and Hambro; adı geçen eser. S. 222.

(9) Christian Chasériaux, Le Veto en Droit International. S. 113.

göre büyük devletler daha anlaşmanın mer'iyete girmesinde dahi bir veto hakkına sahiptiler. Fakat böyle bir veto kullanılmadı.

Veto hakkı anlaşmanın tadilinde de yer alır. Anlaşmanın 108 ci maddesine göre, tadilatlar Genel Kurulun 2/3 çokluğu ile kabul edilir ve Güvenlik Konseyi süreli üyelerinin hepsi dahil olmak üzere teşkilât üyelerinin 2/3 sinin anayasalarınca tasdik edildiği zaman bütün Birleşmiş Milletler üyeleri için mer'iyete girer. Burada vetonun bulunması Yeni Zelanda delegesi tarafından şiddetle tenkid edilmiştir.

Genel Sekreterin tayininde de veto hakkını kullanmak mümkündür. Genel Sekreter Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından tayin edilir. Bu tavsiye kararı alınırken veto hakkı kullanılabilir. Güvenlik Konseyinin tatbikatta bu hususu nasıl tefsir edeceği mâlûm değildir.

Veto, teşkilâta yeni üye kabulünde de kullanılır. Meselâ, Rusya, Portekiz ve İrlandanın ve diğer bazı devletlerin üye kabul edilmeleri hususunda veto haklarını kullanmıştır.

Veto, azalardan birinin teşkilât azalığının verdiği hak ve imtiyazları kullanmasını men için de istimal edilebilir. Azalıktan iskat kararında da kullanılıyor. Veto hakkı bu hallerde kullanıldığına göre 5 Büyüklerden hiçbirine bu kararlar tatbik edilemez.

b) Umumi haller:

1 — Güvenlik Konseyinin tecavüz halinde veya tecavüz tehdidi halinde alacağı kararlarda yapılan vetolar: Burada veto hakkının mevzubahis olması için alınan kararın teorik olmayıp müessir ve pratik bir mahiyette olması lâzımdır. Güvenlik Konseyinin harekete geçebilmesi için askeri kuvvete sahip olması lâzımdır halbuki henüz böyle bir kuvveti yoktur. Bu kuvveti devletlerden isteyecek. Eğer devletler vermezse ne olacak? Yapılacak hiç bir şey yok. Böyle bir tecavüz hareketine büyük devletlerden birisi iştirak etmişse o devlet vetosunu kullanarak kendisine karşı herhangi bir tedbirin alınmasını önleyebilir. Buna göre büyük devletlere karşı hiçbir zaman kuvvete müracaat edilemez.

Diğer taraftan veto hakkı sulhun ortadan kalktığı, sulha bir tecavüz yapıldığı, yahutta bir tecavüz hareketi karşısında bulunulduğu meseleleri kararlaştırılırken de kullanılabilir.

2 — İhtilâfların sulh yolu ile hallini tanzim eden Anlaşmanın VII inci bölümü ile Güvenlik Konseyine verilmiş olan selâhiyetlere istinaden alınan bütün kararlara karşı veto hakkını kullanmak imkânı vardır; yalnız ihtilâfa taraf olan daimi âza veto hakkını kullanamaz. Bir ihtilâf halinde, bir tahkik komisyonunun tayininde, veto böyle bir kararın alınmasına mâni olabilir.

Veto hakkı ve mahallî anlaşmalar

Antlaşmanın 52 inci maddesine göre, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının hiçbir hükmü mahallî anlaşma ve teşkillerinin mevcudiyetine mâni değildir. Yalnız bu madde antlaşmanın Güvenlik Meclisinin uyuşmazlıkların barış yolu ile çözümlenmesi maksadı ile alacağı tedbirlere dair olan 34 ve 35 inci maddelerin uygulanmasına hiçbir veçhile halel getirmez. Bu madde mahallî teşkilâtları Birleşmiş Milletler Teşkilâtının kontrolü altına koymaktadır. 54 üncü madde ise bu anlaşmaları Güvenlik Konseyinin kontrolüne sokuyor. Mahallî teşkilâtların antlaşmaya mugayir olduğu hareketlerde Güvenlik Konseyinin müdahale hakkı vardır ve burada da veto hakkı kullanılır.

Veto hakkı ve vesayet anlaşmaları:

Antlaşmanın 83 ncü maddesi bize veto hakkının kullanılabilceği diğerk bir hali gösteriyor. Bir vesayet anlaşması, bu anlaşmanın tatbik edildiği arazinin tamamı veya bir kısmı üzerinde bir veya müteaddit stratejik bölgeler tâyin edebilir. İşte bu bölgeleri Güvenlik Konseyi tesbit ederki burada veto hakkı karşımıza çıkar.

Veto hakkının silâhsızlanmada kullanılması:

Antlaşmanın 26 ncı maddesi Güvenlik Konseyine silâhların tanzimi hususunda bazı selâhiyetler vermiştir. Acaba Konseyin daimî âzalarının bu hususta veto hakları var mıdır? Bu husus 26 ncı maddede meskûk geçilmiştir. Fakat Güvenlik Konseyine Milletlerarası sulh ve güvenliğin temini vazifesini yükliyen 24 ncü maddeye göre ve esasa taallûk eden bütün kararlarda, Konseyin 5 Büyük devletin ittifakı ile hareket etmesi şart olduğu cihetle bu hususta 5 büyüklerin veto haklarını muhafaza etikleri neticesini çıkarabiliriz. Fakat bütün büyük devletler silâhsızlanma ve silâhları tahdit prensibine taraftar olmakla beraber mesele tamamen hal edilmiş sayılmaz. Çünkü kurulması lâzımgelen kontrol teşkilâtı bahsinde aralarında görüş ayrılıkları vardır. Kontrolla vazifeli olan uzuv Güvenlik Konseyine mi bağlı olacaktır? Böyle olduğu takdirde daimî âzalar veto haklarını muhafaza edecekler midir? Bu hususta iki görüş mevtur: 1 — Anglo-Sakson tezi ki, dünya devletlerinin ekseriyeti bu teze taraftardır, daimî âzalara kontrol uzvunun iradesine karşı gelmek hakkını tanımaz. 2 — Sovyet tezi, daimî âzalardan herhangi birinin iradesini üstün tutar. Mesele el'an münakaşaa edilmekte ve henüz bir neticeye bağlanmamıştır.

Veto hakkının istisnaları: (10)

Veto hakkının şu istisnaları vardır: Güvenlik Konseyinde bir mese-

(10) Chrstian Chassériau, Le Veto en Droit International. S. 127.

lenin görüşülmesi, usul meseleleri, daimi azalardan da birisinin anlaşmazlıkta taraf olması, Milletlerarası Adalet Divanı seçimleri.

a) Güvenlik Konseyinde bir meselenin görüşülmesi:

Güvenlik Konseyinin selâhiyetine giren herhangi bir meselenin görüşülmesine 5 büyüklerin biri mâni olamaz. 4 büyüklerin beyanatından da bu husus açıkça anlaşılmalıdır. Bu durumun tetkik edilmeye değer olup olmadığı meselesinin hallinde verilecek reyler mühimdir. Raporların okunması, şahitlerin celbi, tahkikat komisyonlarının tâyininde büyük devletler vetolarını kullanırlar..

b) Usul meseleleri:

Antlaşmanın 27 nci maddesinin 2 nci paragrafına göre büyük devletler usul meselelerinde veto hakkına sahip değildirler. Usul meseleleri nelerdir? Antlaşma bunları sarîh olarak tesbit etmemiştir. Ve Güvenlik Konseyinde bir meselenin usul meselesi mi yoksa esasa müteallik bir meselemi olduğu hususu hâlâ münakaşalara sebep olmaktadır. M. Visinski usul meselesini şöyle tarif etmiştir. (11) "Usul kelimesi, Konseye havale edilmiş olan meseleleri tetkik için kullanılan metot ve nizamları ifade eder."

c) Anlaşmazlığa taraf olan daimî âzaların reyi:

Veto hakkının istisnalarından biri de, ki bu husus Başkan Roosevelt'in ısrarı ile konmuştur, ihtilâfta taraf olan büyük devletin reye iştirâk etmemesi ve bu suretle veto hakkını da kullanmamasıdır. Yalnız iştirâk etmeme hali ancak antlaşmanın 27 nci maddesine göre, VI nci bölüm ile 52 nci maddenin 3 ncü fıkrası gereğince alınan kararlardadır. Diğer taraftan gayet mühim olan bir takım kararlarda büyük devletler taraf olsalar dahi reye iştirâk edebilirler ve vetolarını kullanabilirler. Meselâ: Antlaşmanın 7 nci bölümü gereğince alınacak kararlarda, sulhu ihlâl eden bir üyenin (eğer bu üye büyük devletlerden biri ise) Birleşmiş Milletler Teşkilâtının üyesi olmak sıfatından doğan hak ve imtiyazların kaldırılmasında, İngiltere ile Fransa, Suriye ve Lübnan meselesinde ve İngiltere Korfu kanalı meselesinin taraflarca Milletlerarası Adalet Divanına sunulması kararında taraf oldukları için rey vermekten çekinmişlerdir.

d) Milletlerarası Adalet Divanı üyelerinin seçilmesi:

Veto hakkı, Güvenlik Konseyinde Milletlerarası Adalet Divanı üyelerinin seçiminde kaldırılmıştır. Bu hüküm, Adalet Divanı statüsününün 10 cu maddesinden istihraç edilmektedir.

(11) Christian Chassériau, adı geçen eser. S. 128.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtındaki veto hakkı, Milletler Cemiyetindeki umumilik vasfını kaybetmiştir. Bu hak adeta ferdî bir hal almıştır. (12) Şöyleki bu hak Güvenlik konseyinin bazı üyelerine tanınmış ve diğerlerine tanınmamıştır. Demek bir müsavatsızlık vardır. Veto hakkı mutlak mahiyettedir. Veto hakkı ferdî mahiyeti dolayısı ile devletlerin hukukî eşitliğini ve egemenliğini ihlâl etmekte ve mutlak olması dolayısı ile de ittifakla kabul edilen "Nemo Judex in re sua potest = hiç kimse kendi işinde hakim olamaz" kaidelerini ihlâl etmektedir.

a) Veto hakkı devletlerin hukukî eşitliği prensibini ihlâl eder:

Hernekadar Birleşmiş Milletler antlaşmasının 2 ci maddesinin 1 ci fıkrasında, "Teşkilât bütün azalarının egemen eşitliği prensibi üzerine kurulmuştur." denilmekte ise de bu prensibe riayet edilmemekte olduğu görülmüştür. Teşkilâtın Güvenlik Konseyinden gayri bütün uzuvlarında bu prensibe riayet edilmiştir. Bu prensibin ilk ihlâli Güvenlik Konseyinde yapılan devamlı, devamlı olmayan aza tefrikinde görülür. İkinci ihlâlde devamlı azalara tanınmış olan veto hakkıdır. Bu hak dolayısı ile Konseyin devamlı olmayan azaları yani küçük devletler büyük devletlerin iradesine tabi oluyorlar.

b) Veto hakkı küçük devletlerin hükümrانlık hakkını ihlâl eder:

Hükümrانlık devleti teşkil eden unsurlardan biridir. Prensip olarak her devlet aynı şekilde hükümrانlıdır. Devletler milletlerarası teşekkül-ler kurarlarken hükümrانlıklarından müsavi surette fedakârlık etmeyi kabul ederler. Halbuki Birleşmiş Milletler Teşkilâtında Konseyin devamlı azaları olan büyük devletler hükümrانlıklarını tam olarak muhafaza etmektedirler. Buna mukabil küçük devletler hükümrانlıklarından bir hayli fedakârlıkta bulunmuşlardır. Zira bu devletler çoğunluk tarafından alınan kararlara hiçbir suretle muhalefet edemeyecekleri gibi büyük devletlerden birinin arzusuna da itaat etmek mecburiyetindedirler. Bu fikirden hareket ederek veto hakkının "kuvvet hukuka üstün gelir" sözünü gerçekleştirdiği ve antidemokratik bir husus olduğu söylenmektedir (13).

c) Veto hakkı hiç kimse kendi işinde hakim olamaz kaidelerini ihlâl eder:

Bu prensip antlaşmanın iki yerinde kabul edilmekle beraber, yukarıda da sayıldığı gibi birçok mühim meseleler hususunda karar alınırken bu prensipten inhiraf edilmiştir. Görülüyorki hiçbir filî ve pratik müeyyide Güvenlik Konseyinin devamlı bir üyesine karşı alınmayacak.

(12) Christian Chassériau, adı geçen eser. S. 153.

(13) Christian Chassériau, adı geçen eser. S. 156.

Küçük Asambelenin kurulması:

Güvenlik Konseyinde veto hakkının suistimali karşısında devletler bu hususta tedbirler düşünmeye başladılar. Amerika dışişleri bakanı Marshall 1947 Eylülünde Genel Kurulun ikinci alelde oturumunda yaptığı beyanatta şu tekliflerde bulunmuştur. (14).

“Güvenlik Konseyinde veto hakkının kullanılması, Birleşmiş Milletlerin hayatiyeti ve muvaffakiyeti için hususi bir ehemmiyet arz etmektedir. Oybirligi kaidesinin suistimali, konseyin hakiki görevlerini ifa etmesine mani olmuştur. Bu husus bilhassa antlaşmanın 6 cı bölümünden çıkan meselelerde ve yeni üyelerin kabulünde görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri şu neticeye varmıştır ki bu durumu düzeltmek için yeğâne mümkün metot konseyde veto hakkını tahdit etmektir.” Bu sözlerden sonra Marshall, mütavassıt rolünü oynayacak ve Genel Kurulun gelecek Eylüldeki mutad toplantısının başına kadar görev görecektir devamlı bir komisyonun kurulmasını teklif etmektedir. Tabii ki bu komisyon Güvenlik Konseyinin işlerine müdahale etmeyecektir. Bu komisyon, Anaya bir şekilde tahdit eden bir küçük Asamble plâni takdim etti.

Avusturalya delegesi, Amerikan projesini incelemekle mükellef 15 sanın 11 ve 14 cü maddeleri gereğince Güvenlik Konseyi yahut üye devletler tarafından tetkikine arzedilen ihtilâf ve durumları tetkik ile müteakiben Genel Kurula yahut Güvenlik Konseyine mütalâasını bildirecek. Bu komisyon üye devletlere gerekli olduğu zaman Genel Kurulun hususi toplantılar yapmasını tavsiye edebilecektir.

Amerikan teklifi, Sovyet Rusya hariç olmak üzere diğer devletlerce müsait karşılandı. Aynı senenin 14 Ekiminde John Foster Dulles, Amerikan tekliflerini Birleşmiş Milletlerin idamesi için, gerekli prestiji tekrar kazanmak yolunda yeğâne fırsat olarak, Siyasî komisyona takdim etti. 3 gün sonra Büyük Britanya adına Sir Hartley Shawcross, Marshall projesinin mütavassıt komisyona verdiği selâhiyetleri bariz bir şekilde tahdit eden bir küçük Assamble plâmı takdim etti. Avusturalya delegesi, Amerikan projesini incelemekle mükellef 15 azadan müteşekkil bir su - komitenin tesisini teklif etti. Bu teklif Siyasî komisyon tarafından kabul edildi. Bu komisyonun vazifesi, İngiliz ve Fransız delegasyonu tarafından Amerikan metninde yapılmasını istedikleri tadilatı ihtiva eden tek bir metin hazırlamak olacaktı.

Su - komite bir rapor hazırlayıp siyasî komisyona verdi. Siyasî komisyonda bunu kabul edip Genel Kurula havale etti. Bu rapor Genel Kurulda 6 oya karşı 41 oyla 13 Kasımda kabul edildi. Bu rapora göre,

(14) Christian Chassériau, adı geçen eser. S. 158.

Mutavassıt komisyonun şu selâhiyetleri vardır: 1) Genel kurulun kendisine tevdi edeceği meseleleri tetkik edecek. Veto meselesi hakkında geniş bir etüt hazırlayacak ve 1948 Genel Kurul mutat toplantısına raporunu verecek. 2) Bir aza devlet veya Güvenlik Konseyi tarafından Genel Kurulun gündemine alınması talep edilen her vaziyet veya anlaşmazlığı inceleyecek. 3) Sulhun idamesi için milletlerarası işbirliğinde takip edilecek metotları inceleyecek. 4) Şayet bir uyuşmazlık Genel Kurulun fevkalâde olarak toplanmasını icap ettiriyorsa buna karar verecek ve genel sekreterden Genel Kurulu toplantıya çağırmasını talep edecek. 5) Anketler açacak ve komisyonlar tayin edecek. 6) Küçük Asambleye devamlı bir mahiyet verilip verilmeyeceği hususunda Genel Kurula bir rapor verecek.

Netice olarak şunu söyleyebilirizki,

Antlaşmanın hiçbir maddesi, tatbikatta 27 inci madde kadar büyük ihtilâflar doğurmuş değildir. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının ilk iki senesi zarfında Güvenlik Konseyinde süreli üyelerin ittifakının aranması sebebi ile 23 meselede karara varılamamıştır.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı kurulurken veto hakkını bazı devletler sulhun biran evvel temini, bazıları da meselâ Sovyet Rusya, kendisini Anglo-Sakson dünyası karşısında yalnız bulduğu için müdafaa etmişlerdir.

Teşkilât kurulduktan sonra veto hakkının çok fazla suistimal edildiği görülmüştür. Bundan dolayı Sovyet Rusya hariç diğer büyük devletler bu hakkın istimalinin tahdidi yolunda birçok teşebbüslere girişmişlerdir. Fakat henüz bu teşebbüsler bir netice vermemiştir.

Antlaşmanın verdiği veto hakkı üye devletlere yüklenen vecibeleri ihlâl yolunda kullanılmamalıdır.

Veto hakkının kullanılması dünyanın büyük devletleri arasındaki anlaşmazlıkların sadece birer alâmetidir.